

песников избор

Драган Јовановић Данилов

ПЕСМЕ И ЊИХОВ ЕХО

И још ћу ти ово рећи:
у овом перу које држим у руци
је крило неког непознатог Бога.
Нисам дао све.
А Он тражи све.

Има ли ичег беспомоћнијег од једне одштапане песме? Са овим питањем прихватио сам се обавезе да сачиним један строг избор из мојих збирки песама. Како данас видим своје песме? Као мале, људске истине које боле или озарују. У основи ових песама, могуће, стоји моја заокупљеност призором. Усредсређен сам на једноставне животне призоре у којима би читалац осетљивог духовног и душевног састава могао да пронађе неки топао простор за себе. Мој Хомер предграђа нема одисејски комплекс луталаштва, већ је он, једноставно речено, песник предграђа. Он мало тога измишља. Као и сликари из добрих старих времена, он слика по моделима које је измислио Свемогући. Њега занимају неке мале, наизглед ефемерне теме: подруми, бунари, голубарници, гаврани, мачке из предграђа, млади гневни песници... Мислим да се не мора по сваку цену писати о такозваним великим историјским темама. И осветљавање малих призора из предграђа, може бити драгоцен облик позлаћивања света.

Човек је најпре емотивно, рањиво биће, а ране су најбољи начин да осетимо свет. Песма букне изненада, као болест. Дакле, у поезији све мора бити поткрепљено емоцијама. Све је у поезији тако немаскирано и рањиво. Зато је једна лирска песма сурова књижевна истина. Писање поезије, то је ледено бележење онога што је у својој бити ватра. Верујем да то што пишем долази из једне интуитивне спознаје религије, музике и светлости. Кажем верујем, јер је и мени самом то што пишем неосветљено и непознато. Поезија, по природи ствари, мора бити еротична, као музика. По мом поимању у поезији мора постојати барем благи призив нечег халуциногеног. Дакле истинска, жива поезија стоји насупрот свакој полној хладноћи. Поезију доживљавам као пансофију, свемудрост, религију, зато што у мени изазива осећање апсолутне зависности. Човеку није дато да проникне у мистерије праведности, благости, љубави, Бога, поезије. Све ту то ствари које за мене нису видљиве. Оне су тек познате људском срцу. Псалмист, прisetимо се, спомиње „мисли срца” (тог места неписаног закона) што значи да је Бог дао људима срце да размишљају. Мој идеал у поезији јесте поетски текст као магијско спиритуализовање живота. Песма која ће бити жива као куцање људског срца. Песма које ће се наставити у стварности као нешто живо. Јер песник у своју песму улаже читаву своју душевност, а песма му као ехо враћа оно што није ни слутио да постоји.

Овде сам изабрао оне песме у којима умишљам да сам постигао да се речи појављују у својој језивој нагости, елементарној голотињи која и мене самог плаши и потреса у корену. Песме које имају своју предметност, физичност, своју телесну стварност. Поезија је префигурисани облик саучешћа. Песме, то су унутрашње приче и оне се не могу испричати.

ДРЕВНИ УЧИТЕЉИ

Увек изнова враћају се у наше дане
древни учитељи, шкрти у речима,
понешто уморни од тешког посла кога су,
ваља признати, обавили.

Обдарени даровима достојним богова,
у сумрак пролазе агором, или шетају обалом,
далеко од расипне разоноде светине
и бучних пијанки из смрадних крчми.

Древни наши учитељи, стари пророци, сведоци
будућности, живели смо у добу неразговорнијем
од снова; сада у вашим неизговореним речима
тражимо одјек.

Јер, све постаје видљиво кад се сагледа
из исхода самог: неће нас нигде бити без вас,
древни наши учитељи. А опет, пропашћемо
ако не разрушимо ваша сјајна краљевства.

СЛЕПИ ПРОЗОР

И разговор се наставља као да није
ни прекидан.

Моји се крилати снови сплићу високо
у гнезду над понором.

Све ређе пишем и објављујем песме.
Не огрћем више пустош собом.
Путопис ми није важнији од пута.
Море на мапи и сама мапа – нису једно.

Више нисам слеп као јунак
окруњен победничким венцем.
Девојчуре здраве као јегуље,
што у сумрак вијају градом у зениту
својих моћи, о, небеса, нису никаква утеха.

Осећам у себи ноћ и у њој не видим
звезде; свет је постао сличан отвору
кроз који тамничар завирује у хелију.

Постао сам луд од жаљења за непознатима.
У теби, пустињо, мерим време, и учим
да се чувам твог савршенства.

Видео сам све, а пропустио најважније.
Најбоље ће тек доћи као удаљена тутњава
невремена.

Шта нама, праху, може бити ускраћено?

СВЕТО МЕСТО

У тој уклетој, малој вароши
имао сам и ја своје свето место –
угодно склониште топлог голубарника,
где голубови за мене безимени,
обитаваху у плашљивој пометености.

У свето време сумрака, кад тајанствено
мешаху се флуиди дана и ноћи,
под дрхтавим трешњевим гранама
што скривале су пола града,
гукали су у правди своје путености,
као да славе неки само њима знан празник.

Неки су живели жалосно и немо, безмало
као старци, рецимо голуб и голубица, одани,
сабласни пар, један је био преиспољена хуља –
отимао је зрневље, терорисао остале, чак се
залетао на мачоре и пацове, те тамне принчеве
овог света, неки су се издавали за моје
пријатеље, а било је и голубова за које нећу
погрешити ако кажем да су били моја браћа.

Нека тиха туга, као после вођења љубави,
сколила би ме када бих оне остареле
и немоћне морао уз мердевине носити горе
до легла, а кадикад, пронашао бих у голубарнику
или тик око њега, цркнутог голуба.

Кажем, имадох и ја свој олтар у уклетом,
малом граду у коме ме нису волели.
У данима осаме, пред тим голубарником
молио сам се, молио, ни сам не знам чему.

ПОРТРЕТ ЈЕДНОГ ГАВРАНА

Прозор отворен према парку на коме су се
до пре који минут играла нека деца што
на дрвећу проведу више времена него веверице,
потврђује да један кошчати гавран, хирург од сјајног,
нерђајућег челика, баца по тек нападалом снегу
сенку стварнију од себе самог.
На овој кошави што брије сјајно, добар милиметар
испод коже, шта његову улогу чини карактерном?
Да ли одговорност која му је на терет стављена,
или заузетост необично важним послом доколичарења?
Класициста гавран и не зна да је шеф катедре на одсеку
за ништавило; марксиста без револуционарног оптимизма.
Дошао је овамо користећи се утврђеним трговачким
путевима; он, очигледно, сматра да је нешто посебно.
Тако је уредио свој живот, да ником не плаћа порез.
Од великих нарација, силна му је слава ударила у главу.
Импонује чистота његовог убеђења и искреност осећања.
Гледам га како хода потпуно неопчињен сукобима
на књижевној левици – бистри, лаки ум води ту сиву еминенцију.
Овај филозоф снажне онтологије и изворни доколичар, не признаје
неочекивани развој догађаја; највише је усредсређен кад је
савршено деконцентрисан; опрезан је као кад пажљиви цариник
тражи дрогу у пртљажнику сумњивог бугарског камионџије.
– Види га само како је ружан! – чујем неки глас.
А мени је прелеп, овај свевидећи приповедач ништавила
у снежној својој осами – морам одмах да га фотографишем.
Не једном, помислио сам – које би ти боје била крила,
ваздушни гусару, да те моје мисли на лет покрећу?
Овај гавран у већ поодмаклим годинама је светац,

иако га нема у црквеном календару.
Између звезданог неба и испљувка, њега ништа не ужасава.
А ужас је свуда около. И управо га он чини већим
од онога што доиста јесте.

ПЕСМА ЗА МОГ ОЦА И ПАСТРМКУ

Бејах дечак од можда неких седам година
кад први пут угледах голему пастрмку коју је
мој отац био уловио, мушичарећи на некој брзој,
планинској води, што говори увек различитим гласом.
И док јој се примицах руком, мислећи да је већ
савладана, та нимало припроста бештија поче жестоко
да се трза и гиба, као да је не дотиче мисао
о кратковечности – тек, мало је недостајало да ме
посече оштрим перајем; након пар минута када је
већ била мрзовољна и скоро обамрла, јер шкрге
у врелини тромог поподнева више нису увлачиле
кисеоник, могао сам да осмотрим њено елегантно
тело: пегице живих, влажних боја, избуљене очи,
крљушт сразмерно ситну; још увек кркљала је
у свом господском очају, не пристајући да је напусти
животни дах; тад у губици, зачудо, приметих још две
крупне удице што, готово урасле у месо, говораше да се
најмање два пута отимала смрти; сећаш се, мој оче,
молио сам те да је пустиш и ти си пристао када си је
видео онако укочену и самосажалјиву, као да у њеним
очима више није било места за још један залазак
сунца; зашто ми се увек изнова у свест враћа призор
те пастрмке, смртно уплашене, оче, краљу над краљевима?
Можда зато што ме је и твоје лице, док си, у ужичкој
болници кркљао после трећег можданог удара,
подсетило на мргодно лице пастрмке што се (као и твоје
срце после толико гибања) најзад умирила на удици
болно забијеној у чељуст, а онда наједном оживела,
једнако као и ти, у мом срцу, у овим речима без дна.

ГРОМОВИ

Угрејало божје вино.
После спарине, грмљавина је заглушила
све моје неизговорене речи.
Громови – моји омиљени звуци, и ненадмашни водичи.
Небеса су одабрала баш мене да будем ученик
тих строгих учитеља што свет искушавају
ватром и гоне нас назад, у наше тмине, где муње
секу као мачеви, а милост прераста спиље у срцу.
Чаробне ноћи сам проводио на овом тавану
одакле пуца поглед на пустињску перспективу
предграђа, са дрветима пуним чавкиних гнезда.
Бејаше то сурово ненастањен предео,
деформисан до тешке читљивости.
У болној мојој трајности
нико ме овде није посећивао осим громова
у којима беху залеђена сва славља која сам
пропустио. Вулгарно је бити надмоћно смирен.
Громови, гладни громови, знам да сте тамо
над планинама, жељни мог пријатељства.
Овде, на овом тавану, крунисан муњама
чије светлице пробијају кроз пукотине у црепу,
ја се, могуће, поново рађам.
Спреман сам да будем спаљен и уништен од громова.
То, заправо, и јесте рођење.

ОХРИД

Тајни моје вере непотребна је књига.
А заправо, страшан је тај жамор на улици,
у лето, кад ваздух цвета, а не смокве.
Као Александрија, вечан је овај мали град
што га озарују хрпе лимуна и наранџи на тржници
и красне госпо пчела што пирују на гроздовима.
Четрдесет ми је пет година, а још не рекох
небесима: данас је најлепши дан на свету.
У сумрак, окупљамо се под тендом симпатичне
кафане, нас петоро – енглеска песникиња у цвету
старости, њен супруг, нека бакарна Кубанка,
прелепа, млада Индијка и ја. Не без извесне уљудности,
причамо о нашим малим животима, о сузама ствари –

кадикад она Индијка присети се Кавафијевог стиха.
Када се разиђемо, останем да дуго ходам у ноћи
још живим улицама, над којим душе траже се у зраку.
И нема ничег, о Богови, сем ових година од прашине.
Ово је можда време кад прска нека тајна жила
у мермеру и кад све што дрхти ван себе дрхти.
Ту, на неколико корака, језерска вода у којој су
наопаки чемпреси, светлуца у ноћи, ништа не тражећи
од мог тела, свемоћног и ништавног.

ОКРУГЛИ, МАЛИ ГРАД

А ипак, осећам само нејасно, згаснула је
звер лета и један неми свет отвара се
мом хијероглифском срцу, нагло, као кулиса.

У тишини собе, све што сам заборавио
поново бучи у мојој глави као кад се
таласи разбијају о хриди.

Овај округли, мали град са високим небом
горе, тихи трг на који сам избачен као
слепи путник са палубе прекоокеанског
брда – каква грозна крпа, каква туђина!

Магла запоседа дрвеће потавнело од врана
и пуне обале реке где краљује чичак,
чупави филозоф пустара и утрина – када сам ту
први пут заплакао, гроб сам себи ископао.

Ја сам оквир и све што се кроз мене види,
постаје слика на којој се страх расцветава
као персијски тепих и испуњава свет
свом ширином себе.

Прљава крпа, мој мали, округли град из кога
је немогуће негде отићи.
Овде започиње моја неурачунљивост.
Обдарен непријатељима, једино одавде
могу да додирнем оно недодирљиво.
А недодирљиво је оно што мене додирује.

БОЛНИЧАРКЕ

Има нечег у исти мах сабласног и привлачног
у вези са болничаркама; пролазе поред мене
кораком везних играча у каквој уиграној екипи,
и не погледавши ме док носим кесу
с поморанцама, за болесног пријатеља.

Квргаве и дебелгузе, бедара напетих као у бикова,
послују између пацијената што леже у постељама,
вршљају између кревета као између гробова,
шире бесну глад за животом у овом предграђу
за мртвачницу.

Просто је знаменито како хитро покрећу те гузове
тешке од смрти с којом су се саживеле као са
неким ближњим; како сигурно забадају стерилне
игле у дебела меса својим свакодневним шакама.

Да ли осећају сву милину живљења док гледају
како сенке негдашњих људи у пицамама климају
ходником, а смртници бљују отровне гљиве
у погребној екстази, чекајући да по њих дође
чиста смрт што ће их напоскон учинити људима?

Не једном, помислио сам како ли могу бити снажне
и мокре копулације тих знојних бедара док се
бацају у љубавну битку у чаршавима, када их опхрва
помама тела. И тада, бар на тренутак, испунило би ме
озарење што таква бића постоје на земљи.

ДУБИНА

Ко познаје овај блистави мир, тај је засигурно
упућен у озбиљан филозофски језик првих
радости детета; овде долазим кад желим да будем
сам; у мрзлом јутру набасао сам на милу водену
буку; ветар је благо хујио кроз јеле, стресао са
зимзелена сув снег, спремао се да подигне оптужбе.
Светлуцаху преко рубова камења крхке каскаде,
а кад би пастрмка бљеснула у плићаку и моје би
тело задрхтало као животиња погођена стрелом.

Како ми је блиска та неухватљива девојчура
из светлуцавих матица; једнако као и неми свет
под ледом што се, у слепом лебдењу, још није
распламсао у живот; и како ми бејаху одвратни
дебели, масни пацови што истрчавали су из врбака
и наплављеног дрвља; није да нисам помислио,
љигаве бештије, да ли Творац пева и у вашем облику?
Оно што сада желим је да напустите ову пешчану
драгу где вода увлачи своје слатке језике
у пукотине стена, тихо, без шума.
Блиска ми је та мирна радост, налик даху детета.
Сад се речи налазе само у мојим очима загледаним
у плавет. Дошао сам овамо крај шљунковите обале,
да уз легла малих птица и рибе које је брза
вода распела на гране изрониле из муља, ћутим
као у негдашњем окриљу; да објавим свету –
сад више ништа не желим и зато сам смирен.

ШИРОМ ЗАТВОРЕНИХ ОЧИЈУ

Мелем, то су речи утрљане у места
која боле – тек рањивост попут месеца
прави у душама плиму и осеку.
Да ли је грех седети у својој соби, док напољу,
по градовима, таласа се свет попут пшенице,
а липе миришу као да су потпуно изгубиле разум?
Како поред ове девојчуре што пролази испод
мог прозора, истраживати немуште дубине бића?
До мог склоништа долази се неприметним
степеницама; унутра је гробна тишина, вани су
мале плаже пуне радосног и препланулог света.
Зими се рано смркава у овој забити; у широким, мачјим
зеницама огледа се унутрашњост неког невидљивог
вулкана. Свет постаје још неспокојнији кад самотница
јаребица скривена у снегу, стане дозивати свога парњака.
А заправо, то душа дозива душу, а они који су овладали
умећем губљења, сањају нежни и умирујући додир.

НОЋ УПЛАКАНЕ БИБЛИОТЕКЕ

Не остаје ништа друго до кајања због онога што сам написао. Сазревам споро са облицима подареним стварима и доносим плодове у касну јесен. Светац сам онолико колико то не желим да будем. Бејаш жица виолончела. Летео сам као вилин коњиц изнад светлוצаве воде. Привијао сам се уз књиге песника, као уз skut мајчин. Нема тог бића у коме нисам био. И хладни океан је моја библиотека и крчма на лошем гласу, где севне општрица ножа. Од зечића што ноћу претрчи испред фарова аутомобила и изгуби се у шуми као неугашена жеља – и од њега сам учио; и од рибе што засветлуца окрећући се у брзацима на бок. И од твог гласа, налик на пламен свеће. Не заборављам баште, влажне и рашчупане од ветра. Јутра богата пустоши, кад се из неке тамне шкртости стане ширити свет у коме нико нигде не стиже. Граница између нас је невидљива. У извесном смислу и непријатељи моји мени су драги и ја се за њих молим не бих ли одржао ову напорну равнотежу. Не постоји рам који може уоквирити ово платно. Тамо где пребива немир детета и где светлуца оно неизговорено, тамо је, могуће, моја библиотека. Тек неисказана радост има прсте у којима се искушавају крила. Ти, који све ствари чиниш могућим, као неко мало псето узми ме у наручје! Огреј ме у овим данима окованим ледом и учини да свака моја реч буде једино могућа.

ОПЕРСКЕ ДИВЕ

Велике, беле дојке висе над Београдом!
Оперске диве, оперске диве, зашто ове вечери,
док с ђубришта посматрам звезде
мислим на вас? Зашто вас обожавам
планине с врховима у сунцу?

Онако тешке и слатко подгојене,
нама, досадним, слепим смртницима
уљуљкујете душе у сан; имате корење
дубоко као храстови, а на небесима вам је
сцена, где публику чине Богови и анђели.

Мецосопрани, ви сте активни вулкани
што буде глад за понором изостале љубави,
а страх од смрти купају у златном ћилибару.
Ма камо се запутили, ви нас пратите
и топите нам душе као априлске снегове.

Нектар тече кроз мене док моје се срце
отвара на ваше гласове што откупљују
толико туге овог света.

Док певате, обле оперске диве, испод снега
помаљају се зумбули, дубоко унутра пале се
бакље, а ја заборављам да су наши животи
кратки и да од тврдих градова уз море
не могу узети ништа.

ИЗАБЕЛА И СОФИЈА СПАВАЈУ

То тамно огледало дубоко у мени
и прво јутарње сунце, мире се као у
нужди ватра и вода, ноћ и дан.

И у овој претихој јесени плаши ме близина
која дели речи од тела; с мраком, кад
у провинцијској ноћи лају ничији пси,
а изнад кровова прелећу слепи мишеви
у свом искиданом лету, моје кћери
уљуљкујем у сан.

Све крхко је као цвет ухваћен у трену
помалања из снега; посед мој лелујав је
као сенка; на невидљивој некој позорници
с мачјом префињеношћу тка ме нежност.

Спавају моје девојчице, ноћ их је зачарала
непознатим чинима; сањају макове у жити,
касање коња и риме далеких сонета;
И не знајући, носе у сновима мене
и пустињу у мени.

Хладни и туђи, мимоишли смо се свете.
Ти можда мислиш да сам дубоко у теби,
а ја само ослушкујем дисање мојих кћери,
држим се за ватру и дрхтим.

СОБА НОШЕНА КРИЛИМА

Ето, путовао сам и ја!

Синоћ сам читао у фотељи у углу, а данас
сам испод паукове мреже, на супротној
страни собе – мачка ми је уснула на крилу
јер зна да нема разлога у било шта
се уплитати.

Ова соба из које нема излаза
учионица је слободе.

О осами зборећи, од осаме се и ограђујем.
Не преиспитујем границе празнине
ни могућности песничког језика;
не занима ме искричава замршеност епова,
ни подвизи козачких атамана; немам
на интернету свој сајт, сама је у страшној,
подивљалој одаји моја сенка.

Нежан као табан детета, оставио сам себе
у некаквом граалу на обали, да ноћ сиђе
на моје тело и покрије га неизмерношћу
неког ко је смирен и ко је свуда.

Топла тампон-држава са нејасно одређеном спољњом политиком – тако видим своју чедну собу, у којој је потопљена Атлантида.

Домовино, ја сам твој сиромашни дечак;
ја сам папир на коме куца срце.
Море неко давно сањано шири мирис
у моје расуло, гледа ме очима слепца,
каже да сам највећи путник тамо где се
не померам с места.

Ето, путовао сам и ја.

МЛАДИ, ГНЕВНИ ПЕСНИЦИ

Најважније је оно што остане после гозбе!

Отприлике, сваких пет-шест година
појави се на сцени нова генерација младих,
гневних песника спремних да промене свет.

И доиста, с правом су гневни; толико је
неподношљиве поетске трулежи окол;
толико прљавог сентиментализма који
изазива бес; фолклорних демона које треба
пробити глоговим коцем.

Али, авај – прастара је то ујдурма –
не задуго потом, гневни песници што седе
по кафанама где се остаје до зоре, заморе се
од свог гнева, од свакидашњице, од сазнања
да је ово свет последица, а не узрока, и сами
постану мета нових, младих нараштаја гневника
што пристижу, ситуирани у трансу.

И тек један од њих (онај што је понизан пред
тамним огледалом у себи) као прастари египатски
скарабеј у ћилибару продужи свој живот.

НА МОРСКОМ ДНУ

Ја познајем свога бића полутаму
и чујем звоно које у даљини избија.
И вечерас, док ми сан не долази на очи,
мислим на тамни, неми свет морског дна.
Моја соба намах постаје сумрачна зона
засејана суморним шкољкама, мртвим јежевима
и коралима боје волујске крви. Осећам како ме
из својих невидљивих јазбина посматрају
скривена створења – у сваком од њих
притајено је неко непознато чудовиште. Овде је
душа мрачна као касни барок. Саосећам са масивном
и тешком старошћу дубинских риба. Мислим на
краљеве без својих краљевстава; на жене
у зрелим годинама што старе гледајући свет
са својих прозора. Изгледа да сам лагано потонуо
на дно амбиса. Овде не допиру снажне морске
струје, не чује се подмукло клокотање ваздушних
мехурића. И осећам телом оно што те старе
хомерске рибе осећају својим крљуштима.
Као сова, дању научена да се крије,
зазидан сам у несаницу која превише зна.
Ја сам живи утопљеник у безгласној тмини
у којој нико ником не полази у сусрет. Немогуће
је помислити да се одавде може узлетети у небо.

ДВА КОНТИНЕНТА КОЖЕ

У зеницама овог дана
тихо је као у апотеци.

Лагана попут мириса,
говорила си кроз копрене;
с тобом у постељи било је
као с неком мачком
и много, много мекше.

И очигледност је фикција –
све што имамо то су ови прсти
и два континента коже.

Скривени од злих очију
благо смо и уздрхтали, као што је
небо над селом звездано.

Душа и књига су без мере.
Своје најлепше речи
изговорили смо длановима.

Нема света осим оног који
тек треба да буде створен.